

Yazar/ Author
Uğur ÖZEN*

Makale Adı/Article Name

II. Dünya Savaşı Bağlamında Anselm Kiefer'in Resimsel Yorumları

Within The Context of II. World War Anselm Kiefer's Pictorial Interpretations

ÖZ

Bu çalışmada amaçlanan Yeni Dışavurumculuk ekseninde Anselm Kiefer'in sanatının sınırlarını, plastisizmini ve tematik özelliklerini ayrı ayrı ele almak ve sanatçının sanat dilini incelemektir. Ayrıca Kiefer'in sanatla tanıştığı süreç içerisindeki sanat ortamına değinilmeye çalışılacaktır. Çocukluk ve gençlik döneminin toplumsal gerçeklerini doğrudan ele alması ile tanınan Kiefer'in yapıtlarının, nasıl hayat bulduğu ve eleştirdiği olaylar ile yapıtlarının paralelliklerinin yanı sıra, yaratım sürecinin nasıl geliştiğine de yer vermeye çalışmak yine çalışmada amaçlananlar arasındadır. Nazi Almanyası'nın hem sanatçının sanat pratiği üzerindeki izleri hem de sanat ortamında bahse konu etmeye çekinilen bir tabu gibi görülen Nazizmi sanatçının tema olarak nasıl ele aldığına değinmek amaçlanmıştır. Kiefer'in resim pratiği esnasında yapıtlarında kullandığı malzeme çeşitliliği ile oluşturduğu plastik değerlere de değinilmeye çalışılmıştır. Sanatçının 1969 yılında tanınmasına sebep olan "İşgaller" isimli fotoğraf dizisi ile 2009 yılları arasındaki 14 çalışması üzerinden sanatçının yapıtları teknik ve ikonografik açıdan incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anselm Kiefer, Yeni Dışavurumculuk, Metafor, Sanat, Alegori, Yaratım

ABSTRACT

The aim of this study is to handle separately the boundaries, plasticity and thematic features of Anselm Kiefer's art on the axis of New Expressionism and examine the artistic language of the artist. It will also try to mention of the artistic ambiance in the process that Kiefer has met with art. It is also aimed to try to include how Kiefer's works, which are known to directly deal with the social realities of childhood and youth, came about and not only the parallelism of events that he criticized and his works, but also how the creation process evolved. It is aimed to mention both the traces of Nazi Germany on the artist's art practice and how the artist handled Nazism, which is seen as a taboo that is reluctant to talk about in the art environment, as a theme. Through Kiefer's Works, the variety of materials he used in his works during his painting practice and the plastic values he created were also tried to be mentioned. The artist's work has been tried to be examined from the technical and iconographic perspectives on 14 works and photo sequence named "Occupations" with which caused the artist to be recognized between 1969 and 2009.

Keywords: Anselm Kiefer, Neo-Expressionism, Metaphor, Art, Allegory, Creation

Extended Abstract

In the same period of time that people lived through many different processes, such as the agricultural revolution, the age of enlightenment, and the industrial revolution, they also had to live and face the phenomenon of war that developed in parallel with these developments. During this time, people experienced the agricultural revolution, the age of enlightenment, and the industrial revolution. The people who went through this process encountered many challenges. The phenomenon of war that evolved with the power of machines in the years following the industrial revolution is, without a shadow of a doubt, the most horrible of all of these wars. Conflict has been used by communities throughout the course of human history as a means of achieving their political, economic, religious, and national goals. This practice dates back to the beginning of human history. Since the beginning of humankind's adoption of the social lifestyle, this has always been the case. As a result of the rise of civilizations, empires, and the modern-day state administrations that were established after settled life, the concept of war evolved from small tribal wars that occurred in the early ages to wars that involved regular armies and machines. This change occurred concurrently with the development of humanity. Small tribal wars gave way to wars that involved regular armies and machines. In today's world, the for power anxiety, the need for energy, the need for economic reasons, and a great number of other factors can all be defined as causes of war. There are also a great number of other factors. Throughout the course of history, there have been significant casualties on account of wars that broke out as a result of this and other similar drives. These wars have resulted in significant amounts of destruction and loss of life. Because of these factors, the Second World War is generally acknowledged to be the armed conflict in human history that was responsible for the greatest amount of destruction of the world. During World War II, over one hundred million people directly participated in the fighting, which gave the conflict a truly global scope. This was due to the fact that more than thirty countries and over one hundred thousand people were involved. Every single one of the major nations that were in charge of the war contributed with their entire economic, industrial, and scientific potential to the conflict. The countries that contributed to the outbreak of the war were directly responsible for the horrific events that unfolded as a result of the conflict. It is estimated that between 70 and 85 million people died as a direct result of World War II, making it the conflict with the highest death toll in the annals of human history. As a result of the fact that more civilians than military personnel were killed during the war, World War II is considered to be the bloodiest conflict in the annals of human history. Millions of people were put to death as a result of the Holocaust, other genocides, disease, and organized attempts to starve people to death. A vast array of military technologies, such as rockets, nuclear weapons, tanks and armored vehicles, fighters, strategic bombers, aircraft carriers, radar, and sonar, all played a significant role in the conflict. An artist named Anselm Kiefer, who was born in Germany, came into the world during the Second World War. There was a conflict taking place across the globe at that time. It would not be inaccurate to say that he spent his childhood years in the bombed-out streets and ruins of a town close to the Danube as a result of the war, and that he was nourished by the childhood memory of the war years both in terms of the use of materials and the themes on painting surfaces that were prevalent during those years. In this article, the reality of the Second World War, as well as the traces left behind by this reality, will be discussed through the works of Anselm Kiefer. In light of these discussions, the artist's artistic practice will also be evaluated. In the context of the Neo Expressionist movement, Kiefer's approach to his critical attitude toward Nazi Germany and German History, which are the subjects he thematically opened for discussion, as well as the material used by Kiefer while creating the painting language in the examined works, will be analyzed and discussed. This will be done in conjunction with an examination of his works. This will be accomplished through the discussion of the art community within the context of Kiefer's orientation to the art world.

Giriş

“kalıntıları severim çünkü onlar, yeni bir şeylerin başlangıç noktasıdır”

Anselm Kiefer

İnsan; tarım devrimi, aydınlanma çağı, sanayi devrimi gibi birçok evreyi, bu gelişimlere paralel olarak gelişen savaş olgusu ile de yaşamak ve yüzleşmek zorunda kalmıştır. Muhakkak ki bu savaşların en korkunç olanları sanayi devrimi sonrası makinenin gücü ile ortaya çıkan savaş olgusudur. İnsanlığın toplumsal yaşam biçimini benimsediği günden beri, toplumlar siyasi, ekonomik, dini ve milli amaçları doğrultusunda savaşa başvurmuşlardır. İnsanlığın gelişimi ile paralel olarak ilk çağlarda küçük kabile savaşları olarak gözlemlenen savaş kavramı yerleşik hayat sonrası oluşan medeniyetler, imparatorluklar ve günümüz devlet yönetimlerine dönüşmesi sonucunda yerini, düzenli orduların ve makinelerin oluşturduğu büyük yıkımların gerçekleştiği savaşlara bırakmıştır. Günümüzde güç, iktidar hırsı, ekonomik gerekçeler, enerji ihtiyacı ve daha birçok sebep savaşın nedeni olarak nitelendirilebilmektedir. Tarih boyunca bu ve benzeri itkilerle ortaya çıkan savaşların sonucunda ise azımsanamayacak ölçüde kayıplar olmuştur. İkinci Dünya Savaşı bu bağlamda dünyanın en yıkıcı savaşı olarak tarihte yerini almış durumdadır.

II. Dünya Savaşı neticesinde dünya genelinde birçok kaynakta farklı görüşler olmakla beraber tahmini olarak 55 milyon insan hayatını kaybetmiştir. Tarihin en şiddetli ve yıkım gücü en yüksek savaşı olan II. Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'yı işgal etmesiyle başlamıştır. İngiltere ve Fransa bu işgal karşısında Almanya'ya savaş ilan ederek karşılık vermişlerdir. Alman Ordusu 1940 yılının baharında Batı Avrupa'yı işgal etmiş ve Sovyetler Birliği aynı yılın Haziran ayında Almanyanın'da desteğini alarak Baltık devletlerini işgal etmiştir. Almanya'nın Müttefik ülkelerinden olan İtalya'da 10 Haziran 1940'ta savaşa katılmışlardır. Alman Ordusu, 10 Temmuz 1940 ile 31 Ekim 1940 tarihleri aralığında İngiltere ile havadan sürdürdüğü savaşı kaybetmiştir. İngiltere'ye karşı kaybedilen bu savaş tarihe Britanya Savaşı olarak geçmiştir (Holokost Ansiklopedisi, 2023) Alman Hükümeti'nin uyguladığı ¹Holokost politikası ile planlı açlığa maruz bırakılan Yahudiler ve hükümet muhalifleri gerek hastalık gerekse toplu katliam sonucunda hayatını kaybetmişlerdir. Holokost savaşla birlikte sona ermiş olsa da arkasında bıraktığı sayısı milyonları bulan insan ölümü ile belleklerde yerini almıştır. II. Dünya Savaşı bittiğinde ortaya çıkan manzara dehşet verici boyutta olmuş, altı milyon Yahudi ve milyonlarca gerek asker gerekse muhalif insan hayatını kaybetmiş, Nazi Almanyası, müttefikleri ve işbirlikçileri Yahudi yerleşimlerini ya yakılıp yıkılmış ya da tamamen ortadan kaldırmışlardır.

Holokost'a maruz bırakılan Yahudiler'den geriye kalan halk, gerek ailelerini gerek se topluluklarını kaybetmenin travması ile yüzleşmişlerdir. Yahudilerin bir kısmı evlerine geri dönüp hayatlarına Avrupa'da yeniden başlamayı planlarken, bu topluluklardan bazıları Yahudilere karşıtlığı ve şiddete maruz bırakılmaktan korktukları için bunu istememişlerdir. Savaşın hemen ardından evlerine geri dönemeyen ya da dönmek istemeyen Yahudiler sığınma kamplarında yaşamak ve başka yerlere göç edebilmek için yıllarca beklemek zorunda kalmışlardır. Yaşanılan bu yıkımda birçok savaş teknolojisi kullanılmış, geliştirilmiş nükleer silahlar, radar ve sonar sistemleri, zırhlı araçlar, tanklar, uçak gemileri, savaş uçakları ve roketler savaşta önemli rol oynamışlardır (Holokost Ansiklopedisi, 2023).

Alman asıllı sanatçı Anselm Kiefer dünyaya geldiğinde II. Dünya Savaşı sürmekteydi. Çocukluk yıllarının savaş nedeni ile Tuna yakınlarındaki bir kasabanın tahrip olmuş olan sokaklarında ve

¹Avrupa'da yaklaşık altı milyon Yahudi'nin Nazi Almanya rejimi ve onun müttefikleri ve işbirlikçileri tarafından devlet desteğiyle sistematik olarak zulme uğraması ve toplu olarak katledilmesi anlamına gelir. 1933 ile 1945 yılları arasında Holokost, Avrupa'ya yayılan uzun süreli bir süreçti (www.tarihiolaylar.com, 2023).

yıkıntılar arasında geçmesinden dolayı, yaptığı resim çalışmalarında gerek malzeme kullanımı açısından gerekse tematik olarak savaş yıllarındaki çocukluk belleğinden beslendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu makalede İkinci Dünya Savaşı gerçeğinin ve bu gerçeğin geride bıraktığı izlerin Anselm Kiefer'in yapıtları üzerinden ele alınarak, Sanatçının Neo Ekspresyonist akım ekseninde oluşturduğu sanat pratiği değerlendirilecektir. Sanatçının sanata yönelimi sürecindeki sanat ortamından bahsedilerek, İncelenen yapıtlarda Kiefer'in resim dilini oluştururken kullandığı malzeme, tematik anlamda savaşa dair tartışmaya açtığı konular olan Nazi Almanyası ve Alman Tarihi ile ilgili eleştirel tutumuna dair yaklaşımı incelenecektir.

1. Hitler'in Ölümünden Kısa Bir Süre Sonra:

8 Mart 1945'te Danube (Tuna) yakınlarında küçük bir kasabada dünyaya gelen Kiefer doğduğunda II. Dünya Savaşı sürmekte idi (Şahiner, 2013: 88). Dünyaya geldiği kasabaya yapılan bombardıman esnasında dünyaya gelen Kiefer'in çocukluğunun ilk yılları bu kasabanın yıkık ve tahrip olmuş sokaklarında geçmiştir. Anselm Kiefer 1965 yılında Freiburg Üniversitesi'nde önce hukuk ve Latin dilleri ve edebiyatı bölümlerine başlamış, belli bir süre sonra sanata olan ilgisi sebebi ile sanat eğitimine yönelmiştir (Genç, 2011).

Yıkık dökük binaların içinde geçirdiği çocukluk ve gençlik yıllarının gelecekteki sanat yaratımlarının dili olacağına, görsel belleğindeki bu imajların gelecekte, sanatsal bir disiplinle, kendisi, ulusu ve bütün dünya insanlığını etkileyip düşündüreceğinin büyük bir olasılıkla farkında bile değildi.

1.1. Kiefer'in Sanata Yönelmesinde Etken Olan Sanat Ortamı:

Batı Berlin'inde 1960'larda Baselitz, Doğu Almanya kökenli Markus Lupertz ve A.R. Penck, sanatları aracılığı ile savaş sırasında parçalanmış hayat öykülerinin durumlarını yansıtmaya çalışan Batı Almanyalı sanatçılar ve yabancı sanatçılar da bulunmaktadır. Doğu bloğu içinde “özgür dünya”nın kalesi olarak nitelendirilen ve bu durumundan dolayı Komünizme tabi olan bu hareketli ve gerçeküstü görünümlü Batı Berlin Kenti, Ekspresyonizm'in hüküm sürdüğü dönemde içinde barındırdığı kültür egemenliğini bir nebze olsa yeniden kazanmış ve Alman sanat merkezlerinin en belirgin ve etkili kenti olmuştur. Sanat alanında birçok yeniliğe öncülük etmiş olan Batı Berlin'in bu yeniliklerinden biri de Almanların *heftige Malerei* dedikleri buda “ruhun açıklanması” olarak kabul edilen şiddet resmidir. *Heftige Malerei* ile ilgili bir sorun vardı. Birine ait olan bir ruh halinin, başka bir kişiye ait olan ruh haline baskın gelerek, karşısındaki kişiyi etkileme düzeyinin betimlenip, açıklanması sorunu. Başka bir sorun ise sergiler, yüceltmeler ve desteklemelerle öne çıkarıldıktan sonra nasıl sürdürülebileceği sorunu. Bu sorunlarla beraber Berlin'in sahip olduğu şiddeti, sanatı daha duygusal ve daha figüratif hale getirme amacıyla uluslararası bir dürtünün parçası olarak gösterme isteğiyle, Ekspresyonizm sorunu daha da karmaşık bir nitelik kazanıyordu. Amerikalı yorumcular, peşi sıra birbirini takip eden bu öncü akımların ortaya çıkardığı karmaşadan kurtulmak çabası ile ve Post-Modernist yaklaşımı andıran bir tavırla, bu sanatsal yönelimi Neo-Ekspresyonizm olarak adlandırdılar. Amerikalı bu yorumculara göre, Berlin'deki bu eğilim birkaç kuşak önce ortaya çıkmış bir akıma tekrar dönüş olarak nitelendirilmeliydi. Halbuki Neo-Ekspresyonizm akımı ve sebebi olan koşullar, 1905 yılı ve sonrasında sanatına ve sanat ortamının koşullarına benzemektedir. Bu yeni akımda her akım gibi kendinden önceki akımı düzeltmeyi veya güncellemeyi amaçladığından başka bir öncü akımdan çokta farklı değildir.

Beuys ve Baselitz'e öykünen çok daha genç bir sanatçı olan Kiefer, bu sanatçıların etkilenecek, hukuk öğreniminden vazgeçmiş ve resme başlamıştı. Anselm Kiefer Joseph Beuys'la 1971-72

yıllarında tanıştı, sonraki 1973 yılında ise Baselitz'le yakın ve özel bir dostluk kurdu. Ama Kiefer resimlerinde ele alacağı konuyu bu sanatçıları tanışmadan daha önce belirlemişti. Bu konu Almanya'nın tarihi ve hem kişisel düzeyde hem de gizil ve ulusal bir tutku düzeyinde yaşadığı, özümsemediği kültür değerlerini barındıran geçmişiydi. Alman halkı ile özdeşleşen efsanelerin ve liderlerin etkisiyle yaşanmış ve istismar edilmesine göz yumulmuş Nazi dönemi Almanyasının korkunç olayları, Kiefer'in yapıtlarında çoğu kez Almanya bağlamında anlamlı bir biçimde kullandığı simgesel malzemesi oldu. Kiefer sanatsal yaratımları sürecinde bu malzemeyi kullanarak Batı sanatının önemli ve en saygın resim dili olarak belirlediği "Tarihsel resim" diline yeni bir soluk, anlam ve nitelik kazandırdı. Tarihsel resim konusunu edebi yapıtlar içerisinde bilinen veya tarih içerisinde yaşanmış önemli bir temayı ele alarak, ahlaki değerleri açısından yeniden inceleyerek oluştururdu. Kiefer'in sanatı daha en başında dinsel nitelikler taşıyordu. ('Bilim hiçbir şeye cevap vermediği için dine inanıyorum'), son zamanlarda, Sanatçı yapıtlarını oluştururken Alman bağlamının nasyonal sınırlarını aşmayı amaçlayarak eski söylenceler ve Eski Ahit'ten motifler kullanmıştır. Kiefer'in sanatında Barok anlatım biçiminin izleri gözlemlense de üslupsal özelliği coşkulu olmaktan çok cefakar, isteklerini öteleyen tövbekar bir dervişin özelliklerini taşıyor niteliktedir (Lynton, 2015: 344-346).

2. Anselm Kiefer'in II. Dünya Savaşı Sonrası Sorunlar Üzerine Yoğunlaştığı Dönem Yapıtları:

Alman asıllı bir ressam, heykeltıraş ve enstalasyon sanatçısı olan Anselm Kiefer, savaş sırasında Nazi rejimi tarafından ortaya konulan zulümlerle boğuşmanın ve içsel anlamda onlarla uzlaşmanın bir yolu olarak çalışmalarında İkinci Dünya Savaşı'na odaklanmayı tercih etmiştir. Aslında bu odaklanma hem Alman Nazizmi ile olan bir yüzleşme durumu hem de psikolojisini bu olumsuz durumdan arındırma eylemidir. Kiefer, Alman tarihi, mitolojisi ve soykırım ile ilgili temaları keşfetmek için yapıtlarında semboller ve metaforlar kullanmıştır. Ayrıca yine yapıtlarını oluştururken belleğe dayalı sanat üretimleri ve de bu üretimlerin günümüz ve gelecekle nasıl ilişkilendirilebileceği ile de ilgilenmektedir. Kiefer'in yapıtları, İkinci Dünya Savaşı'nın mirası ve Alman toplumu üzerindeki etkisi üzerine yorumlardır diyebiliriz.

2.1. Kiefer'in Hayali İşgaller Göndermeleri:

Kiefer, Fransa, İtalya ve İsviçre'nin değişik yerlerinde, kendisini faşist selamı için kaldırılmış sağ koluyla fotoğraflayarak oluşturduğu Besetzungen (İşgaller) adlı fotoğraf dizisi ile 1969 yılında dikkatleri üzerine çeker. Sanatçı, bu fotoğraf dizileri ile faşizm, Almanlıkla hesaplaşmak, Alman geçmişi gibi tüm sanat hayatını etkileyecek olan konu ve kavramlara eğilmeye başlamıştır (Genç, 2011).

Kiefer'in bu yöneliminin sebebi ise nedeni bilinmeyen bir biçimde Almanya'nın Nazi mirasının tüm ağırlığını omuzlarında hissetmiş olmasıdır. Öyle ki Kiefer kendisini sanatçı kimliğinden de önce, bu sürecin bir varisi olarak görür. Kendisine yüklediği bu misyon ile, kendinden önceki sanatçıların gerçekleştirdiği sanat pratiklerinin tam tersini gerçekleştiren bir strateji izlemeyi tercih etmiştir. Kiefer Geçmişe dayalı izleri silmek ya da ona doğrudan saldırmak yerine, geçmişi kendi düşünceleriyle ve sanat pratikleri ile yeniden şekillendirmeyi tercih ederek yeni bir "Nazi Geleceği" yaratmayı hayal etmiştir hep. Kiefer'e göre tarih absürd bir trajedi, sıkıcı ve ahmakçadır (Şahiner, 2013: 89).

Resim 1 Anselm Kiefer, “Kahramanca semboller”
1969, Siyah beyaz fotoğraf
760x540mm (www.nationalgalleries.org, 2023).

Resim 2 Anselm Kiefer, “Kahramanca semboller”
1969, Siyah beyaz fotoğraf
750x534mm (www.nationalgalleries.org, 2023).

1969 yılında Avrupa'nın önemli kentlerindeki tarihi mekanlarda “Nazi Selamı” verirken çekildiği siyah beyaz fotoğraflarla oluşturduğu İşgaller isimli bu kitabından dolayı Kiefer “Yeni Nazi” suçlamasına maruz kaldı (Yılmaz, 2013: 424-425).

Kiefer bir söyleşisinde: “Kendimi Hitler ile özdeşleştirmiyorum. Fakat O'nun yaptıklarını bende yapmalıyım ki, o çılgınlığı kavrayabileyim.” diyerek sorgulamaya çalıştığının aslında Nazizm olduğunu dile getirmiştir. Kiefer aynı yıl içerisinde “Heidelberg Seli” isimli başka bir fotoğraf kitabı daha oluşturmuş, bu kitabında da “işgaller”de olduğu gibi kimlik/ulusal kimlik sorgulamalarını sürdürmüştür (Erden, 2003: 67-69).

“Kiefer'in aslında hayal ettiği şey; küçük bir adamın ‘işgalci gücü’nden çok, Portekiz ve İsviçre gibi sadece hayali olarak işgal edilmiş topraklar üzerinde hiç durmaksızın ‘Heil Hitler!..’ diye bağırarak şarlatan bir karakterden başka bir şey değildir” (Şahiner, 2013: 89).

Resim 3 Anselm Kiefer, Ormandaki Adam, 1971, Muslin Üzeri Akrilik Boya 174x189cm (www.artsy.net, 2023).

1971' de "Ormandaki Adam" isimli bir akrilik boya resim yapar. Kompozisyonda yine figür olarak kendi vardır. Kendini melekvari bir kıyafet içinde alegorik olarak resmetmiştir. Bir orman içerisinde elimde yanan bir dal parçası ile durmaktadır. Figür, ormanı aydınlatmayı mı amaçlamaktadır yoksa ateşe vermeyi mi? Ateş simyanın en önemli unsurlarından biridir; doğayı değiştirme yolunda en güçlü araçtır. Simyacı "ateş ustası" olarak adlandırılır ve genellikle elinde bir ateş ile gösterilir. Ateş yakıcı ve tahrip edici gücü bağlamında olumsuz anlamlar da barındırır. Kutsal olmasının yanı sıra şeytani bir yönü de vardır. ²Elias Canetti, "Kitle ve İktidar" isimli başyapıtında ateşi ve ormanı Almanlar için birer "kitle simgesi" olarak değerlendirmiştir (Erden, 2003: 67-69).

Bir sanat eleştirmeni ve küratör olan Jean-Max Colard Anselm Kiefer'in Atelyesinde başlıklı makalesinde şöyle yazıyor: "Anselm Kiefer'in resmi antik, dinsel ve Alman kültürüne özgü söylenlerin içine dalıyor. Ama açıktır ki, Alman tarihi ve kültürüne bu yeniden dönüş biçimi, birçok tartışmaya yeni bir kapı aralıyor. Konular tartışılabilirdiği sürece tehlikeli değildir; sanatçı, ister ozan, ister geleceğe açık bir kişi olsun, gizemcilikle ve gelenekle gönül bağı koparmamış olan herkes, böyle bir konu üzerinde düşünmek gereğini duyacaktır" (Colard, 1999: 28).

2.2. Anselm Kiefer'in Kavramsal Deneylerini Gerçekleştirdiği Bir Laboratuvar Hornbach'ta Boşaltılmış Bir Okulun Tavan Arası:

Kiefer, 1972 ve 1973'te ana motif olarak orman yerine kendi stüdyosunu kullanmaya başlar." Diriliş", "Baba, Oğul, Kutsal Ruh", "Nothung", "İnanç, Umut, Sevgi", "Dördünlük" isimli resimlerindeki mekan, ressamın ahşap stüdyosudur. Ahşabın kökeni ormandır (Erden, 2003: 67-69).

Resim4 Anselm Kiefer, Parsifal III, 1973, Tuval üzerine monte edilmiş kağıt 300.7x434.5cm (www.tate.org.uk, 2023).

Parsifal III (1973), sanatçının her Alman'ın 'kolektif bilinçsizliği'nin köklerini keşfe çıktığı orta yaş resimlerinden biridir (Şahiner, 2013 s. 89). Parsifal bir Alman efsanesidir. Kökleri, Yunan mitolojisine kadar inen «Kuğulu Şövalye» masalına bağlı olan bu efasane ³Wagner'in son operasıdır. Bu opera Nietzsche'nin çok beğenmediği Hitlerin ise çok sevdiği bir Wagner eseridir

²Elias Canetti Yahudi asıllı modernist roman , anı, düzyazı ve oyun yazarı. Eserleri Almanca olan Canetti 1981 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı (mardinlife.com, 2022).

³Richard Wagner (22 Mayıs 1813, Leipzig – 13 Şubat 1883, Venedik), Alman asıllı tiyatro direktörü, opera bestecisi, müzik teorisyeni. Müzik ve drama alanına getirmiş olduğu yeniliklerin yanı sıra Yahudi karşıtı bir dünya görüşüne sahip olması 20. yüzyılın en çok tartışılan müzik adamlarından olmasının nedeni olmuştur (turkcebilgi.com, 2023).

(2007). Kiefer'in bu çalışması yakın tarihin nasıl yazıldığını sorgulamaya ve anlamlandırmaya yönelik bir çalışmadır. Kiefer bu çalışmasını gerçekleştirirken, Hornbach'ta kendi kaderine bırakılmış bir okul binasının tavan arasını atölye olarak kullanmaktaydı. Kiefer in atölye olarak kullandığı bu mekan biraz dar olmasına karşın, anılarla yüklü ve sanatçının kavramsal deneylerini gerçekleştirdiği bir laboratuvar gibidir. Sanatçı bu mekanın içine Almanya'nın mitsel kahramanlarını, tanrılarını ve kültürel mirasının temel referanslarını sığdırmakta oldukça başarılı olmuştur denebilir. Üstelik kiefer bu imgelerini salt afişe etmekle yetinmemiş, onların her birinin isimlerini de yazıp bir meşaleyle tutuşturarak, yakıp kömürleştirerek, adeta şiddetli bir şekilde yok edilmesi gerektiğini yapıtıyla ilan etmiştir (Şahiner, 2013: 89).

Resim 5 Anselm Kiefer, Almanya'nın Ruhani Kahramanları, 1973, 306.1x680cm.

Tuval üzerine monte edilen çuval üzerinde yağ ve odun kömürü (www.thebroad.org, 2023).

Konusu Ahşap iç mekanda geçen kompozisyonlardan en önemlisi 1973 tarihli “Almanya'nın Ruhani Kahramanları” isimli yağlıboya resimdir. Resim yüzeyinde oluşturulmuş olan ahşap mekan etkileyici bir derinliğe sahip bir biçimde gözlemlenmektedir. Uzun duvarlardaki karşılıklı meşalelerde ateşler yanmaktadır. Ressam her ateşin altına bir Alman aydınının ismini yazmıştır. Burası bir nevi ⁴Valhalla'dır. Derin perspektifli ahşap oda bir yangın tehlikesi altındadır ve Almanya kahramanları ile birlikte her an yanabilir. Kiefer, bu resmini Richard Wagner etkisi altında yapmış olabilir. Adolf Hitler'in Richard Wagner hayranı olması nedeniyle savaş sonrası dönemde Wagner'in müziği gözden düşmüştür. Wagner, ⁵librettolarını genellikle German mitolojisinden aldığı konularla kendi yazmıştır. Wagner “Niebelung'un Yüzüğü” isimli opera dizisinde Walhalla motifini kullanmıştır. Kiefer, bu motifi alarak kendine göre yorumlamıştır. Kiefer'in Walhalla'sında tanrılar değil, Almanya'nın ruhani kahramanları yatmaktadır (Erden, 2003: 67-69).

Kalın boya katmanları oluşturmak için boyayı kalın ve bir kaç kat süren Kiefer, çalışmalarında sıklıkla saç, saman, toprak, gibi farklı malzeme ve materyalleri kullanmaktadır. Sanatçı resimlerini oluştururken bu kadar katmanlı bir yüzey oluşturabilmek için yer yer balta ve kazıma ya da yakması gerekmektedir. 1974 yılında Kiefer'in Malen-Verbrennen (Resim

⁴Valhalla (Ölü Kahramanların Salonu), İskandinav mitolojisinde Odin'in Valkürleri tarafından Ragnarök'te kaos güçlerine karşı savaşacak ordunun askerleri olmak üzere seçilen ölü kahramanların ahiretidir. Odin'in Salonu kavramı savaşın, ahiretini bir savaş alanı olarak öngörmesinden ortaya çıkmıştır. (Mark, 2023).

⁵Libretto, oratoryo, bale,opera, müzikal, mask, operet, gibi müzikli sahne yapıtlarının metinlerinin ismidir. Hristiyan aleminin sesle şarkı biçiminde dini ritüellerinde icra edilen ilahi, dua, kantata gibi yazılan metinlere de Libretto denir (www.egitimsistem.com, 2017).

Yapmak) adlı kitabı yayınlandı ve sanatçının resimlerini yaparken uyguladığı süreçleri anlattı. (Genç, 2011).

2.3. Anselm Kiefer'in Manzaralarında Metaforik Anlatım:

1974'ten itibaren Anselm Kiefer'in resimlerinde koyu tonlu manzara motifi hakim olmaya başlar. Bu resimlerin çoğunda manzaranın Almanya'da bir yere ait olduğuna dair işaretler vardır. Bu koyu tonlu derin perspektifli manzaralarda kompozisyona, üzerindeki ekinleri yanmış, tahrip olmuş tarlalar hakimdir. Toprağın bu transformasyonu insanın çektiği acıları simgelemek amacıyla bir metafor olarak kullanılmış olabilir (Erden, 2003: 67-69).

Resim 6 Anselm Kiefer, "Maerkischer Heide", 1974, Karışık Teknik, 118X254cm (Fuchs, 2022).

Kiefer'in bu dönemde yaptığı resimlerden biri de "Maerkischer Heide"dir. Maerkischer Heide, Brandenburg Bölgesi'nde, Berlin'in güneydoğusundadır. Brandenburg, 17.yy.dan itibaren Almanlar için çok önemli bir bölge olmuştur. Prusya Ordusu kazandığı zaferlerden sonra burada yürüyüş yapmaktaydı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu bölge, önce Rusya'ya sonra Doğu Almanya'ya ait olmuştur. Brandenburg, Almanya'nın bölünmesinin bir simgesi olmasının yanı sıra Naziler içinde simgesel bir özelliğe sahip olmuştur. Bu dönem resimlerindeki hakim motif olan ekinleri yanmış, dumanları tütmekte olan tarla bu resimde de söz konusudur. Canetti, ekinide bir kitle simgesi olarak değerlendirmiştir.

2.4. Anselm Kiefer'in Alegorik Küveti:

Kiefer,1975'te eserlerinde konu olarak Nazilerin II. Dünya Savaşı'ndaki savaş taktiklerini işlemeye başlar. Bu dönem eserlerinden biri "Denizaslanı Operasyonu I"dir. Adolf Hitler, 1940 yılında İngiltere'yi işgal etmek üzere bir plan ortaya koyar. Plana göre hava kuvvetleri İngiliz direnişini bertaraf ettikten sonra deniz kuvvetleri İngiltere'ye çıkartma yapacaklardır. Kısa bir hazırlık evresinden sonra plan ortaya koyulur. Operasyonun gereğinden fazla uzaması ve Hitler'in Rusya'yı işgal etmek istemesi üzerine Denizaslanı Operasyonu askıya alınır. Yağlıboya ile yapılmış bu resimde daha önce "İşgaller" de de görülen küvet karşımıza çıkar. Nazi ordusunun üst düzey komutanları deniz savaşlarının planlarını yaparlarken küvet ve oyuncak gemileri kullandıkları bilinmektedir.

Resim 7 Anselm Kiefer, “Denizaslanı Operasyonu I”,1975, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 220x300cm
(historiesdrawingsprints.com, 2023).

Küvetin Nasyonal Sosyalizmle yönetilen Almanya’da önemli bir yeri vardır. Nasyonal Sosyalist Parti hijyenik tedbirler kapsamında her eve bir küvet bulunması zorunluluğu getirmiştir. “Denizaslanı Operasyonu I” resminde Kiefer’in “ Baba, Oğul, Kutsal Ruh” ve “ Diriliş” resimlerinde de görülen, kutsal üçlüyü sembolize eden üç sandalye motifi göze çarpmaktadır. Naziler ortaya koydukları mücadelede tanrının daima kendilerini desteklediğine inanıyorlardı (Erden, 2003: 67-69).

2.5. Herman Savaşı, Aydınlarla Faşistlerin Karşılaşması:

1976’dan sonra Alman kimliğine ve kültürüne dair resim sorgulamaları yapmaya devam eden Kiefer’in bu süreçte yapmış olduğu “Dünyevi Bilgeliğin Yolları: ‘Hermann Savaşı’” (Wege der Welt weisheit die Hermannsschlach), isimli yapıtında bilinen Alman karakterlerin üzerlerini örümcek ağı benzeri bir biçim ile kapladığı bir galeri oluşturmuştur. Bilindik yazarlarla müzikçilerin karşısına askerleri ve faşist dövüşçüleri koyduğu yapıtı ile kültürle savaş arasındaki rekabete dair bir metafor oluşturmayı amaçlamış gibidir. Bu eleştirel nitelikteki tablo sanatçının sanat kariyerinde önemli bir yere sahip olmuştur (Genç, 2011).

Resim 8 Anselm Kiefer, Dünyevi Bilgeliğin Yolları: Hermann Savaşı, 1976-77, Kolaj; Ahşap, akrilik ve gomalak üzerine kağıt, 215 x 341 cm (butowskaja.blogspot.com, 2023).

“Dünyevi Bilgeliğin Yolları” isimli tablosunda Almanya tarihine damgasını vuran aydınlara yine değinirken, sanatçı öncekilerden farklı olarak bu sefer isimlerini yazmak yerine portrelerini

⁶Herman Wilhem Göring Nazi Almanyası’nın hava kuvvetleri komutanı, Nasyonal Sosyalist Parti’nin ileri gelenlerinden Alman siyasetçi. Nazi Almanyası’nın hava kuvvetleri komutanı ve hüküm giymiş savaş suçlusudur. 1933’ten 1945’e kadar Almanya’yı yöneten Nazi Partisi’nin en güçlü isimlerinden biriydi (www.biyografi.info, 2023).

resmetmiştir. Portreler, ormanın içindeki ağaçların dallarında yer edinmişlerdir. Yağlıboya ve ahşap baskının kullanıldığı bu resim 1976-77 tarihlidir. Kiefer bu temayı ilerleyen dönemde sık sık tekrarlayacaktır.

2.6. Anselm Kiefer'in Samanlı Manzaraları:

Anselm Kiefer'in sanat pratiği sürecinde kullandığı malzeme çeşitliliği içerisinde samanla oluşturduğu manzaralar da vardır. Sanatçının samanlı manzaralarında da yine tema Almanya ile ilgili konular olmuştur. Samanı resim yüzeyinde anlatımını destekler plastik bir unsur olarak kullandığı resimlerini Shulamith, Margarete, başlıklı resim dizileri ve Meistersinger, Yaz Gecesi, Nuremberg, olarak sıralayabiliriz.

Resim 9 Anselm Kiefer, "Senin Altın Saçların Margarete", 1981, Karışık teknik, 130x170cm (izlerveyansimalar.blogspot.com, 2015).

Anselm Kiefer'in sanat pratiği sürecindeki en önemli ve ünlü yaratılardan birisi Margarete, Shulamith isimli samanlı manzara dizileri olmuştur. Sanatçı bu samanlı manzara dizileri ile Paul Celan'ın "Ölüm Fügü" isimli şiirine gönderme yapmıştır.

Ölüm Fügü

Akşam vakitlerinde içmekteyiz sabahın kapkara sütünü
ve öğlenlerle sabahlarda bir de geceleri
hiç durmaksızın içmekteyiz
bir mezar kazıyoruz havada rahat yatılıyor
Bir adam oturuyor evde yılanlarla oynayıp yazı yazan
hava karardığında Almanya'ya senin altın saçlarını yazıyor Margarete
bunu yazıp evin önüne çıkıyor ve yıldızlar parlıyor
köpeklerini çağırıyor ıslıkla
sonra Yahudilerini çağırıyor ıslıkla toprakta bir mezar kazdırıyor
bize buyruk veriyor haydi bakalım şimdi dansa
Gece vakitlerinde içmekteyiz sabahın kapkara sütünü
ve sabahlarla öğlenlerde bir de akşamları
hiç durmaksızın içmekteyiz
Bir adam oturuyor evde yılanlarla oynayıp yazı yazan
hava karardığında Almanya'ya senin altın saçlarını yazıyor Margarete
senin kül olmuş saçlarını Sulamith bir mezar kazıyoruz
havada rahat yatılıyor
Adam bağırıyor daha derin kazın toprağı siz ötekiler
şarkılar söyleyip dans edin
tutup palaskasındaki demiri savuruyor havada gözlerinin

rengi mavi
sizler daha derine sokun kürekleri ötekiler devam edin
çalmaya ve dansa
Gece vakitlerinde içmekteyiz sabahın kapkara sütünü
ve sabahlarla öğlenlerde bir de akşamları
hiç durmaksızın içmekteyiz
bir adam oturuyor evde senin altın saçların Margarete
senin kül saçların Sulamith adam yılanlarla oynuyor
Sesleniyor daha tatlı çalın ölümü çünkü o Almanya'dan
gelen bir ustadır
sesleniyor daha boğuk çalın kemanları sonra sizler
duman olup yükseliyorsunuz göğe
sonra bir mezarınız oluyor bulutlarda rahat yatılıyor
Gece vakitlerinde içmekteyiz sabahın kapkara sütünü
sonra öğlen vakitlerinde ölüm Almanya'dan gelen bir ustadır
akşamları ve sabahları içmekteyiz hiç durmadan
ölüm bir ustadır Almanya'dan gelen gözleri mavi
bir kurşunla geliyor sana tam göğsünden vurarak
bir adam oturuyor evde senin altın saçların Margarete
köpeklerini salıyor üstümüze havada bir mezar
armağan ediyor
yılanlarla oynuyor ve dalın düşlere ölüm Almanya'dan
gelen bir ustadır
senin altın saçların Margarete
senin kül olmuş saçların Sulamith
Paul Celan Çev:Sevil Eryaşar (Celan, 2015).

Romen asıllı Yahudi bir kimliğe sahip olan şair Paul Celan Nazi toplama kampından kurtulmayı başaranlardandır. Paul Celan bütün aile bireylerini Nazilerin toplama kampında kaybetmiş, "Ölüm Fügü" isimli şiiri toplama kampından kurtulunca yazmıştır. Şair yaşananları atlatamadığı için olsa gerek ki 1970'te 49 yaşında intihar ederek hayatına son vermiştir. Kiefer resminde Margarete'i ünlü Alman ozanı ve oyun yazarı Gothe'nin "Fauts" isimli oyununda işlediği günahlara karşı her defasında tanrı tarafından affedilen trajik kadın kahramana bir gönderme olarak betimlemiştir. Margarete, Süleyman'ın "Şarkısı"ndaki Yahudilerin umudun kadın sembolü olarak nitelediği ve bağışlanmayan kadın olan Shulamith ile karşılaştırılmıştır. Kiefer Margarete'e, Shulamith dizelerinde Margarete'nin saçını saman kullanarak tasvir ederken, hulamith'insaçarını siyah renkli boya ile resmetmiştir. Kiefer aslında Almanya'nın, Yahudi asıllı vatandaşlarını öldürerek kendi uygarlığına zarar verdiğini düşünmektedir. Almanlarla Yahudiler beraber bir bütündür. Kiefer, Shulamith'in saçına saman, Margarete'inkine de siyah boya katarak oluşturduğu resimde bu iki kadını aslında bir kadının iki parçası gibi düşünmüştür. Kiefer, bu resim dizilerinde de kompozisyonda yazıyı kullanır. Shulamith'i resmederken "dein aschenes Haar Shulamith" (Senin kül olmuş saçların Shulamith) yazmış, Margarete'i resmederken ise "dein goldenes Haar Margarete" (Senin altın sarısı saçların Margarete) yazısını kullanmıştır. Kiefer'in bu resimlerinde ateş motifi yer almasada kül olmuş saçlar aslında ateşin varlığını kanıtlar niteliktedir. Bu kül olan saçlar Toplama kamplarının fırınlarında yakılan Yahudileri temsil etmektedir (Erden, 2003: 67-69).

2.7. Anselm Kiefer'in Mimari Biçimleri ve Taş Krematoriumlar:

Kiefer 1980'li yıllarda büyük boyutlu obje ve kitap çalışmaları oluşturmaya başlamış, dosya kâğıdına yapıştırdığı fotoğrafları ateş veya asitle işlemiştir. Bu dönem içerisinde oluşturduğu bu

⁷Fauts bilgi için ruhunu şeytana satan bir Alman büyücü ve simyacı (Güzel, 2023).

meşhur çalışmalarında kömür, kurşun, kum, folyo, yağlı boya, gibi çeşitli malzemeleri bir araya getirerek, izleyen üzerinde bu malzemelerin etkisi ile çeşitli çağrışımlar yapmaya çalışmıştır. Tarihi canlandırmaya çalıştığı bu yapıtlarında kullandığı bu malzeme çeşitliliği yüzünden resim eleştirilenleri tarafından olayları çocuksu bir biçimde ele aldığı düşüncesi ile eleştiriliyordu (Genç, 2011).

Orman, ahşap iç mekanlar, tahrip olmuş yanmış tarlalardan sonra Kiefer, 1980-83 arasında mimari mekanları motif olarak kullanmaya başlar.

Resim 10 Anselm Kiefer, Shulamith, 1983, Karışık Teknik, 290x370cm (ecritscrisdotcom.wordpress.com, 2023).

Kiefer, Margarete, Shulamith dizilerinde toplama kamplarının krematoriumlarını da resmetmiştir. 1983 tarihli “Shulamith” isimli resim bunlara örnek olarak gösterilebilir. Karışık malzeme ile yapılmış bu resim Kiefer’in erken dönem resimlerini andırır. “Almanya’nın Ruhani Kahramanları”ndaki ateşlerin yerini burada fırınlar almıştır. Ateşlerle kutsanan Almanya’nın kahramanları yerini fırında ateşle yakılan Yahudilere bırakmıştır. Ahşap iç mekanın yerini isten kararmış, taş krematorium almıştır (Erden, 2003: 67-69).

3. Yeni Bir Ülke, Yeni Yaratımlar ve Yeni Arayışlar:

Anselm Kiefer, Almanya’dan 1992’ de ayrılmıştı. Kiefer Almanya’dan ayrılışı ile ilgili şöyle diyor: ” “Yeni bir görsel şokla heyecanla sarsılmam gerekiyordu. İlk çalışmalarımın tümü, savaş sonrası sorunlar üzerine yoğunlaşıyordu. Bu sorunlar çevresinde, sanırım, söyleyeceğim her şeyi söylemiş, kendimi yeterince anlatmıştım” (Colard, 1999: 28).

Kiefer olgunluk dönemi eserleri olarak nitelendirdiği çalışmalarını 1993 yılında yerleştiği Fransa’nın Barjac bölgesindeki 35 hektarlık bir alanda oluşturmaya başlamıştır. 2009 yılına değin içlerinde demir, beton, cam, moloz gibi bir çok başka inşaat malzemelerini kullandığı yapıtlarıyla paralel bir evren oluşturmuştur. Bu paralel evren içerisinde heykeller, havuzlar, Amfi tiyatrolar, yer altı tünelleri, resimler, gibi pek çok çalışmaya yer vermiş olan Kiefer, bu alandaki çalışmalarını tamamladıktan sonra, alanı terkedip yeni bir atölyeye taşınmıştır. Sanatçı bu eylemi

ile aslında doğanın eserlerine nasıl bir etkiye bulunacağını, yapılarının doğa içerisindeki sürecini ve yapıtlarının üzerinde çimlerin nasıl büyüyeceğini gözlemlemeye dair deneysel bir süreç deneyimlemek istemiştir diyebiliriz. Fakat yine de kullandığı alandan ayrılmadan bu çalışmalarını belgelemek istemiş ve “Çimler Örtsün Üzerinizi – Over Your Cities Grass Will Grow” projesini hayata geçirmiştir. Bu eserlerin yaratım sürecini ve ortaya çıkanları sessizce izleyen bir gözlemci gibi belgesel filme döken Fiennes, Kiefer’in yarattığı dünyayı gözler önüne sermek istemiş, belgesel boyunca bu dünyada izleyicileri dolaştırmıştır (Genç, 2011).

3.1. Kiefer’in Otokratik İktidarın, Bürokratik Boşunaliğine Tepkisi:

Resim 11 Anselm Kiefer, Nüfus Sayımı (Volkzählung), 1991, çelik, Kurşun, Bezelyeler, Fotoğraflar, Enstalasyon (arthur.io, 2023).

Kiefer, 1988’deki nüfus sayımını boykot etmiş ve bu çalışmada da devlet denetiminde yapılan bu işleme karşı çıkarken, İsa’nın doğumuna ve İncil’deki olayların geçtiği zamana gönderme yapmıştır. Çelik raflar üzerinde üst üste istiflenmiş duran ve resmi kayıtları içeren bu defterler irkiltici bir belge yığınağından başka bir şey değildir. Eski, bürokratik bir boşunalık duygusu ile birbiri üzerine devrilmiş durmaktadır. Yaşamsal hiçbir ize rastlanmaz, kurşunlanmış ve salt tarihsel bir tortuya dönüşmüşlerdir (Şahiner, 2013: 95-96).

3.2. Kiefer’e Göre Entelektüel Bir Uğraş Olarak Sanat:

Kiefer, başlangıçta Almanya ve Alman tarihine odaklanmış olduğu bakış açısını daha da genişleterek insanlık tarihini de içine alacak kadar büyütülmüştür. Kiefer’in çalışmalarının temelinde Hitler’in Almanya’dan sürdüğü Yahudi düşünür, aydın ve entellektüellerin düşünceleri vardır. Örneğin Kiefer aslen bir Yahudi olan Walter Benjamin’in cennete ulaşmaya çalışırken, aynı zamanda sürekli olarak tarihin haberlerini gözden geçiren Tarihin Meleği ile Paul Celan’ın bir şiir seçkisi olan Mohn und Gedachtnis (Haşhaş ve Bellek)’in metafor olarak kullanıldığı aynı adlı çalışmasında bunu kurşundan yapılmış uçak biçiminde bir çalışma ile ifade eder. Bu uçak kanatları üzerinde kitaplar taşımakta, kitapların sayfaları arasına yerleştirilmiş “haşhaş” bitkisi ise rüyaların ve kendinden geçmenin sembolünü oluşturmaktadır (Şahiner, 2013: 95-96).

Resim 12 Anselm Kiefer, Haşhaş ve Bellek,1991, Kurşun, Cam, Haşhaş Bitkisi, Enstalasyon (Air Dolomiti, 2021). Uçağın kanatlarındaki kitaplar, Kiefer'in sanatın entelektüel yönüne getirdiği eleştiriden başka bir şey değildir. Kiefer'e göre entelektüel bir uğraş olarak sanat, malzeme zenginliğini yok eden ve bu malzemelerin dolaşımını engelleyen bir görsel paradokstur. Sanatsal bir çabayla bu geçici ve dünyevi olandan kurtuluş uçakla sembolize edilirken Kiefer, bunu kurşun aracılığıyla göstermiştir (Şahiner, 2013: 95-96).

3.3. Kiefer'in Yaratımlarında Doğum-Ölüm-Tekrar Doğuş:

Kiefer'in tüm sanat yaşamını tek bir eser olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. 1969 yılındaki ilk eserinden itibaren çok geniş konu dağarcığını leitmotivlerle bezeyerek bir bütünsellik içerisinde sanat eserlerini yaratmaya devam etmektedir (Erden, 2003: 67-69).

Resim 13 Anselm Kiefer, The Orders of the Night (Gecenin Sundukları), 1996, Tuval üzerine Emülsiyon, Akrilik,,Gomalak, 356 x 463 cm (www.artsy.net, 2023).

Kiefer'in kendisini model olarak betimlediği bu kompozisyonunda, toprak rengi sepya bir atmosfer olarak oluşturulmuş ayçiçeği tarlasında toprağın üzerinde sırt üstü uzanmış bir biçimde tasvir etmiştir. Ayçiçekleri diğer bir adı olan günebakan isminin hakkını verircesine güneşe doğru

sanki onu takip ediyor gibi betimlenmişlerdir. Ayçiçeklerinin yerdeki figürle beraber izleyicide uayndırdığı his, dünyevi olan veya yere ait olan ile ilahi olanı ya da göğe ait olan arasında bir ilişki kurarak cisimleştiriyor, dışa vuruyor gibi gözlemlenmektedir. Aynı zamanda ayçiçekleri ve figürün ilişkisi doğum-ölüm-tekrar doğuş döngüsüne bir metafor oluşturuyor gibidir (Çarmıklı, 2014 s. 1). Başka birçok çalışmada da dikkati çeken günebakanlar izleyene hayatın ve dünyanın devinim halinde olduğunu ve kendini devamlı yenilediğini gösteren bir metafor gibidir.

Kiefer, sanatın yıkma ve yaratma üzerine olduğu tezini Fluxus ve Kavramsal Sanat akımlarının öncüsü olarak bilinen hocası Joseph Beuys'un öğretileri ile oluşturmuştur. Sanatçının yarattığı imajları yeni ve farklı şeylere dönüştürme eğilimi ile sanatçı bu imajlarını bazen korunmasız bazen de saldırıya ve eleştiriye açık imajlar olarak ifade eder (Çarmıklı, 2014).

Kiefer'in çalışmalarını oluştururken kullandığı malzeme ve materyallerin çeşitliliği, Beuys'un benimsediği süreçsellik kavramı ile ilişkilendirilecek nitelikte malzemelerdir. Kiefer'in resimsel ifadelerindeki malzeme seçimini sürece tabii malzemelerden seçmesi: Saman, kurşun kimyasal maddeler, bitki kökleri gibi sanatçının bilinçli olarak süreçsellik kavramını merkeze aldığı ispatlar niteliktedir. Sanatçının biçimleme anlayışının Postmodern resim anlayışı ile örtüşen bir yapıya sahip olması son dönemlerde gündemde olan isimlerden birisi olmasının sebebidir. Sanatçının güncel tartışmaların merkezinde olmasının sebepleri arasında opsasyon diye nitelendirilebilecek bir tarihsel saplantıya sahip olması, yapıtlarında geçmiş ve bugünün ısrarcı karşılaştırmalarına yer vermesi ya da seçmecilik anlayışı vardır diyebiliriz. Kiefer'in resim yaratımında kullandığı materyal ve maddeler, yazınsal unsurlar kullanılarak güçlendirilmiş ve farklı göstergesel işlevlere sahip olmuşlardır. Yapıtları bu özellikleri sayesinde çok katmanlı bir görünüşün izlerine dönüşmüşlerdir. Kiefer aslında tarihten kurtulmanın yolunu tarihi içiştir etmekte bulmuştur. Yüzleştiği bu tarihi gerçeklerin resim yüzeyinde içiştir edilmesi bir nevi bir katharsis durumudur ve yapıtları bu anlamsal türetmelerle her seferinde yeniden var edilebilir nitelik taşırlar (Şahiner, 2013:95-96).

3.4. Kiefer'in Karanlık Yıkıntıları:

Kiefer'in yapımı 1985'te başlayıp, 1987'de biten ve 2 yıl süren Osiris ve Isis isimli dev resmi malzeme olarak akrilik, yağ emülsiyonu ayrıca üç boyutlu medyumlar kullanılarak yaratılmıştır. Yapıt sanatçının "Bereketli Hilal" diye nitelendirilen Mısır ve Güney Amerika'nın antik medeniyetine ve mistisizmine olan sürekli ilgisinin göstergesi niteliğindedir. Resim kompozisyonunda dev bir pramidin tepesinde bir devre tahtası gözlemlenmektedir. Bu devre tahtası, arkeolojik kazılardaki gibi numaralandırılmış seramik parçalarına iletken bakır kablolarla bağlantılıdır. Bu yıkım aynı zamanda yeniden doğuşun potansiyeline sahip bir imajdır ve ⁸İsis'in eski Mısır arazisi boyunca kocası Osiris'in vücudunun parçalarını toparlayıp onu yeniden diriltme hikayesine dair bir metafordur.

⁸Efsaneye göre Ölümsüz yaşam ve diriliş tanrısı olan Osiris, Geb ve Nut'un dört çocuğundan biridir. *Osiris*, kardeşi *İsis*'e aşiktir ve onunla evlenir. Diğer iki kadeş olan. Osiris diğer kardeşleri *Set* ve *Nephthys*'ten hem büyük hem de en merhametli olan tanrıdır. Osiris ve karısı Isis Mısır topraklarına uzun müddet hükmetmiş ve Mısır bu dönemini refah ve zenginlik içerisinde geçirmiştir. Bu durumdan dolayı Mısır halkı Osiris'e minnet ve saygı duymaktadır. Osiris'in artan bu gücünü alt etmek isteyen kardeşi Set, tanrılar bir araya toplar ve onlara Tanrılar için bir tabut getirdiğini ve içine herkesin sığabileceğini söyler. Bütün tanrılar sırayla tabuta girip çıkarlar. En son Osiris tabutun içine girer ve kardeşi Set tabutun kapağını kilitlet ve tabutu Nil Nehri'nden atar. Osiris tabutun içinde ölür. Karısı Isis bu durumdan dolayı büyük bir kahr içerisinde Osiris in cesedini arar ve sonunda bulur. Kardeşi Set'ten cesedi saklaması için Nephthys'i görevlendirse de Set cesedi bulur ve 14 parçaya ayırarak dünyanın farklı noktalarına dağıtır. Bu duruma sinirlenmiş ve bir o kadar da yıkılmış olan İsis, Nephthys ile beraber cesedi arar ve Osiris'in cinsel organı haricinde 13 parçasını bulurlar. Isis Osiris i tekrar diriltmek için İsis büyü yapar ve Osiris'i diriltir (Karaağaç, 2022).

Aydın varlığı, ışık, karanlık ve tarihin dalgalarının doğal döngülerini çağırıştır niteliktedir. İnsanın ilerlemeye ve kalıcılığa olan inancı, zamanın geçişi ve toprak, kil ve toza maruz kalması ile açıkça ortaya konur (georginacoburnarts, 2014).

Resim 14 Anselm Kiefer, Osiris ve Isis ,1985-87, Tuval Üzerine Akrilik ve Yağ Emülsiyonu, Üç Boyutlu Medya, 381x560,1x16,5 cm (lucidfrenzy.blogspot.com, 2015).

Sonuç

II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı gerçeği günümüz sanat disiplinlerinin birçok alanına konu olduğu gibi plastik sanatlar alanında da resim sanatına konu olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Sanat yapıtları varlığı itibarı ile belgesel nitelik taşırmalarının yanı sıra üretildiği dönemim izlerini de barındırırlar. Bu izler yapıtı icra eden sanatçıların kişisel yorumları ile ele alınıp izleyenle paylaşılır. Bu durum sanatçının üslubu veya biçemi olarak nitelendirilmektedir. Ortaya çıkan sanatsal yapıt belli bir biçeme sahip olsa da içinde bulunduğu yaratım sürecinin gerçeklerinden de beslenir.

Bu bağlamda makalenin ana konusu olan Anselm Kiefer'in sanatsal üretimleri, çocukluk yılları ile II. Dünya Savaşı'nın aynı tarih diliminde yer alması sanatçının sanatsal üretimlerine esin kaynağı olmuştur. Sanat yapıtlarının temasını çocukluk yıllarının belleğine dayandıran Kiefer, savaş yıllarını ve savaş sonrasında insanlığa bıraktığı etkiyi kendine özgü sanat pratiği ve malzeme kullanımı aracılığı ile izleyenle paylaşmıştır.

Sanatçının resim dili II. Dünya Savaşı süreci içerisindeki Almanya'nın sanat ortamından etkilenmiş ve üslubunun temelleri bu sanat ortamında oluşmuştur demek doğru bir çıkarım olacaktır.

Kiefer yapıtlarını kişisel belleğinden faydalanarak ortaya koymuş, II. Dünya Savaşı'nın dünya ve insanlık üzerindeki yıkımını kendine ait olan özel alandan taşıyarak bütün dünya insanlığı ile paylaşmayı başarmıştır. Savaş yılları içerisinde yaşadığı topluma dair hatalar ve yanlışlarla ürettiği resimler aracılığı ile samimi bir biçimde yüzleşmiş ve bütün insanlığının da yüzleşmesini sağlamıştır.

Kiefer'in anıtsal nitelikteki, genellikle katmanlardan oluşan yoğun ve bir o kadar da zengin dokulu yapıtlarında tema olarak beliren Almanya'nın savaşları, yengi ve yenilgilerinin yorumlanarak

yinlendiği sahneler, Nazizm'in yoz bir biçimde söylen ve söyleneceyi istismarı, sanatçının imgelem gücü ile resim yüzeyinde gezinirler. Yıkıntı ve yıkılmışlıklara gönderme niteliği taşıyan kırık dökük resim yüzeyleri, Nazizmin yozluğunun Kiefer'in belleğinden yoruma dayalı imge aracılığıyla çıkarılıp, insanlık tarihine bıraktığı kalıcı ve alabildiğine derin yara izlerinin temsiline dönüşürler (Ötgün, 2008: 101).

Anselm Kiefer kimi yapıtlarında Yahudi asıllı düşünür ve entellektüellerin edebi çalışmalarını kendi sanat anlayışı ile yorumlamıştır. Kiefer kimi yapıtlarında ise dönemin Alman politikacıları ve komutanları ile Alman ve Yahudi aydınları resimlerinde konu olarak belirlemiş ve karşılaştırmıştır. Seçmiş olduğu bu resim temaları ile amaçladığı şey Almanya'nın zenginliğini oluşturan aydınların sadece Alman asıllı insanlardan olumayıp, Yahudi asıllı aydın ve düşünürlerin de Almanya'nın zenginliği içerisinde var olduğu gerçeğidir.

Sanatçı yapıtlarında savaş Alman halkı ve insanlığın bu kaotik durumunu geçmişe dair mitolojik konularla da bağdaştırıp zenginleştirdiği bir resim dili oluşturmuştur. Kiefer dönemin Alman toplumunu ve yine dönemin iktidarının peşinden sürüklediği kitleyi diyalektik bir dille yapıtlarına konu edinmiş ve eleştirmiş, geçmişte yaşananların günümüz dünyasında tekrarının olmaması için yapıtları ile insanlığa mesajlar vermeyi amaçlamıştır.

1949'da Alman asıllı 20. Yüzyıl felsefecilerinden olan Adorno'nun, Almanlar'ın toplama kampı olan Auschwitz için "Auschwitz'den sonra şiir yazmak barbarlıktır" sözüne Kiefer, yarattığı birçok yapıtı ile hem onay vermiş hem de ait olduğu ulusun bu canavarca hisle ortaya koyduğu kaos manzarası ile yüzleşerek bir katarsis oluşturmuştur. Kiefer'in resimlerini oluştururken tercih ettiği malzeme seçimi itici, sert, estetik olmaktan uzak materyaller olmuştur. Bu malzeme seçimine rağmen Kiefer'in yapıtı estetik bir olumlama içinde ve lirik bir yapıdadır. Malzeme ile yapıtın niteliği arasındaki bu çelişik durum sadece Kiefer'in sanatında değil, konularını bu bağlamda seçen sanatçıların ve sanatın paradoksudur. Kiefer, yapıtlarında birçok malzemeyi bir tema etrafında uyumlu bir biçimde organize etmeyi başarabilmiş bir sanatçıdır. Yapıtlarıyla yansıttığı mesaj, savaş döneminin olumsuz etkisini estetize ederek, gerçeğin ve nesnenin, sanatın, tarihin kaybedilişine bir başkaldırı niteliği taşır. Kiefer yapıtları aracılığı ile umutsuzluğun, çaresizliğin, aşırıya kaçan toplumsal çelişmelerin sonucu olan kaosun sebep olacağı 'yeni durum'un habercisi olmaya çalışmıştır (Ötgün, 2008: 101).

Sonuç olarak Anselm Kiefer gerek sanat pratiği ile gerek se seçmiş olduğu konular aracılığı ile günümüz plastil sanatlar alanında yeni bir resim dili oluşturmayı başarmış ve bu bağlamda güncel sanatlar alanına büyük katkı sağlamıştır ve sağlamaya da devam etmektedir.

Kaynakça

- Air Dolomiti. (2021). Flugzeuge in Der Modernen Kunst. AirDolomiti Blog. <https://blog.airdolomiti.it/de/flugzeuge-in-der-modernen-kunst/>. adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Erden, O. (2003). Almanya'nın Vicdanı Anselm Kiefer. (2003), , *rh+ sanat*, 7 (7), s. 67-69.
- Colard, J-M. (1999).Anselm Kiefer'in Atelyesinde. (1999), *Türkiye'de Sanat*, (37), s. 28.
- Celan, P. (2015). Ölüm Fügü. antoloji.com. <https://www.antoloji.com/olum-fugu-siiri/>. adresinden 28 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- arthur.io.(2023).Nüfus Sayımı. arthur.io. <https://arthur.io/art/anselm-kiefer/volkszaehlung>. adresinden 28 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Çarmıklı, B. (2014). Anıtların Adamı Anselm Kiefer. banucarmikli.com. <http://www.banucarmikli.com/anitlarin-adami-anselm-kiefer/>. adresinden 06 01 2018 tarihinde alınmıştır.

- ecritscrisdotcom.wordpress.com. (1981). Anselm Kiefer Margarete. ecritscrisdotcom.wordpress.com. <https://ecritscrisdotcom.wordpress.com/2020/01/12/paul-celan-fugue-de-mort/> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- encyclopedia.usmmm.org. Avrupa'da II. Dünya Savaşı (Özetlenmiş Makale). Holokost Ansiklopedisi. <https://encyclopedia.usmmm.org/content/tr/article/world-war-ii-in-europe-abridged-article>. adresinden 17 05 2023 tarihinde alınmıştır.
- encyclopedia.usmmm.org. Holokost'a Giriş. Holokost Ansiklopedisi. <https://encyclopedia.usmmm.org/content/tr/article/world-war-ii-in-europe-abridged-article>. adresinden 17 05 2023 tarihinde alınmıştır.
- Genç, K. (2011). Kiefer'in dönüşü Hilal'le oldu. radikal.com.tr. <http://www.radikal.com.tr/hayat/kieferin-donusu-hilalle-oldu-1035343/> adresinden 07 01 2018 tarihinde alınmıştır.
- mimarcasanat.com.(2011). Anselm Kiefer. mimarcasanat.com. <http://mimarcasanat.com/resim/anselm-kiefer.html> adresinden 02 01 2018 tarihinde alınmıştır.
- georginacoburnarts . (2014). georginacoburnarts. <https://georginacoburnarts.co.uk/2014/11/23/anselm-kiefer/> adresinden 20 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yilter, S. (2017). Gılgamış Destanı (Enome Eniş) Ve Altay Türklerine Ait “Yaratılış Efsanesi”nde “Tanrı” ve “Yaratılış” Kavramlarının Karşılaştırılması. Meczua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi , (4). s. 29-40.
- Güzel, A. (2023). İnsanın Şeytanla Anlaşması: Faust. mozartcultures.com. <https://mozartcultures.com/insanin-seytanla-anlasmasi-faust/> adresinden 16 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- historiesdrawingsprints.com. (2023). Denizaslanı Operasyonu 1. historiesdrawingsprints. <https://historiesdrawingsprints.com/courses/art-since-1900/anselm-kiefer/#jp-carousel-4203> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- lucidfrenzy.blogspot.com. (2015). Osiris ve İsis. lucidfrenzy.blogspot.com. <https://lucidfrenzy.blogspot.com/2015/02/anselm-kiefer.html> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Lynton, N. (2015). *Modern Sanatın Öyküsü* (5. Baskı). (C. Çapan, S. Öziş. Çev.) Remzi Kitabevi, (2015).
- mardinlife.com. (2022). elias Canetti Kimdir? Elias Canetti Kitapları ve Sözleri. www.mardinlife.com. <https://www.mardinlife.com/elias-canetti-kimdir-elias-canetti-kitaplari-ve-sozleri> adresinden 15 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Mark, J. (2023). Valhalla. (U. Demirel Çev.) world history encyclopedia. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/1-20067/valhalla/> adresinden 15 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ötgün, C. (2008). *Sanatın şiddeti ve Sınırları*. Ankara Hacı Bayram Veli ÜniversitesiGüzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi, (Cilt 1), s. 101. e-ISSN: 2149-6595.
- Şahiner, R. (2013). *Sanatta Postmodern Kırılmalar*. Cilt 2.Ütopya Yayınevi, (2013).

- turkcebilgi.com. (2023). Richard Wagner. www.turkcebilgi.com. https://www.turkcebilgi.com/richard_wagner#post adresinden 15 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.artsy.net. (2023). Ormandaki Adam. www.artsy.net. <https://www.artsy.net/artwork/anselm-kiefer-mann-im-wald> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.artsy.net. (2023). Gecenin Sundukları. www.artsy.net. <https://www.artsy.net/artwork/anselm-kiefer-the-orders-of-the-night-die-orden-der-nacht> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.biyografi.info. (2023). Herman Göring Biyografisi. www.biyografi.info. <https://www.biyografi.info/kisi/hermann-goring> adresinden 16 05 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.leblebitozu.com. (2022). Theodor Adorno Kimdir? Hayatı ve Sözleri. www.leblebitozu.com. <https://www.leblebitozu.com/theodor-adorno-kimdir-hayati-ve-sozleri/> adresinden 17 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.nationalgalleries.org. (2023). Kahramanca semboller. www.nationalgalleries.org. <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/124866> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.nationalgalleries.org. (2023). Kahramanca semboller. www.nationalgalleries.org. <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/124867> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.tarihiolaylar.com. (2023). Holokost (Yahudi Soykırımı). www.tarihiolaylar.com. <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/holokost-yahudi-soykirimi-291> adresinden 15 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.tate.org.uk. (2023). Parsifal III. www.tate.org.uk. <https://www.tate.org.uk/art/artworks/kiefer-parsifal-iii-t03405> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.thebroad.org. (2023). Almanya'nın Ruhani Kahramanları. www.thebroad.org. <https://www.thebroad.org/art/anselm-kiefer/deutschlands-geisteshelden> adresinden 27 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- www.turkcebilgi.com. (2007). Parsifal. www.turkcebilgi.com. <https://www.turkcebilgi.com/parsifal> adresinden 07 01 2018 tarihinde alınmıştır.
- www.unescodunyamiraslari.com. (2018). Auschwitz Birkenau. www.unescodunyamiraslari.com. <https://www.unescodunyamiraslari.com/polonya/auschwitz-birkenau/> adresinden 17 01 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, M. (2013). *Modernden Postmoderne Sanat*. (2. Baskı). Ütopya Yayınevi.
- Zaza, Sudenaz. (2021). Katharsis Nedir?. prezi.com. <https://prezi.com/p/v4hqn8qpicq0/katarsis-nedir/> adresinden 17 01 2023 tarihinde alınmıştır.

Çatışma beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da kuruluşla finansal ilişkisi bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.